

EVÄITÄ LASTEN JA NUORTEN TURVAKSI MAATILALLA

TYÖTURVALLISUUTTA OPINTOPIIREILLE

Liitemateriaalista:

Opintokirjaseen tiedot perustuvat pääosin Jaana Kivikon (Työtehoseura) tekemään tutkimukseen "Lasten turvallisuus maataloilla", Lasten käyttäytymistä sekä mm. ensiapua ja lasten tapaturmien torjuntaa koskevat tekstit pohjautuvat osittain Lastensuojelun Keskusliiton sekä SPR:n ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen julkaisemaan materiaaliin. Työsuojeluviranomaiset ovat avustaneet työsuojelulainsäädäntöön liittyvien asioiden jäsentämisessä.

Teksti:

Kimmo Mäkelä, Työtehoseura

Kuvitus:

Martti Rautiainen

Tilaukset:

Tätä julkaisua voi tilata maksutta osoitteesta: Maatalousyrittäjien eläkelaitos, PL 16, 02101 ESPOO, puhelimitse (09) 435 1421/postitus tai Internetistä osoitteesta www.mela.fi

ESISANAT

Kädessäsi on opas, joka käsittelee lasten ja nuorten turvallisuutta maatilalla. Tekstin pyrkimys on ohjata lukijoita tarkastelemaan maatilaympäristöä lapsen silmin; hakemaan tietoa ja menetelmiä sekä etsimään käytännön ratkaisuja lasten turvallisuuden edistämiseksi. Turvallisen toiminnan taustalla on erilaisia tekijöitä, joiden pääkohdat on hyvä oppia tunnistamaan. Lapsi on toiminnassaan kekseliäs ja samalla arvaamaton, myös varsin kokematon. Tämä tuo mukanaan riskejä, jotka maatilaympäristössä johtavat helposti tapaturmaan. Maatilalla on lukuisia jo aikuisellekin vaarallisia paikkoja, joita ei välttämättä aina huomaa. Tapaturmariski saatetaan helposti aliarvioida.

Aihepiiriä lähestytään alussa kuvattua taustaa vasten. Sopivien asiakokonaisuuksien jälkeen on esitetty kysymyksiä, jotka on tarkoitettu kirjan lukijan tehtäväksi ja myös yhdessä mietittäväksi. Samalla on annettu joitain tärkeitä katsottuja aiheita ohjaamaan ryhmäkeskusteluja. Tämä tarjoaa mahdollisuuden esittää omat näkemyksensä eri asioista ja saattaa samalla tärkeää tietoa eteenpäin. Tavoitteena on kartoittaa tärkeimmät tekijät lasten turvallisuuden edistämiseen tähtäävässä toiminnassa ja samalla löytää yhdessä hyviä käytännön ratkaisuja ja vinkkejä sekä erilaisiin tilanteisiin että erilaisille mautiloille. Turvallisuuden edistäminen kaipaa pitkäjänteisen ja laajapohjaisen lähestymistavan.

Opintokerhotoimintaa varten asiakokonaisuus on jaoteltu siten, että vihkon läpikäynti edellyttää ryhmässä noin viisi kokoontumiskertaa, pari tuntia kerrallaan. Koska aihepiiri on varsin moni-ilmeinen, ryhmän toimintaa ja päämäärää tukevat hyvin kytkennät erilaisiin yhteistyötahoihin esimerkiksi lasten terveyteen, kasvatukseen, hoitopalveluihin, työ- ja liikenneturvallisuuteen sekä ensiapuun liittyvissä kysymyksissä. Paikallisjärjestöt, työterveyshuolto, eri viranomaiset ja muut näiden alojen asiantuntijat ovat halutessaan varmasti hyvänä apuna ruodittaessa asioita tilaisuuksissa.

Opasta kannattaa lukea useassa osassa. Aihepiiriin pääsee helpommin sisälle tekemällä välillä tehtäviä. Samalla voi ajatuksiin nousta myös hyviä ideoita muille jaettavaksi. Tämä opas on yksi näkemys asioista. Jotta lasten turvallisuuden edistämistyötä voitaisiin kehittää edelleen jatkossa, ja tapaturmien ehkäisy olisi tuloksellista, otamme mielellämme vastaan tekstin sisältöön liittyvää palautetta ja kehittämisideoita.

Lasten turvallisuus on yhteinen asia. Toivomme, että lasten turvallisuutta ja sen edistämistä kohtaan löytyy mautiloilla kiinnostusta ja halua toimia.

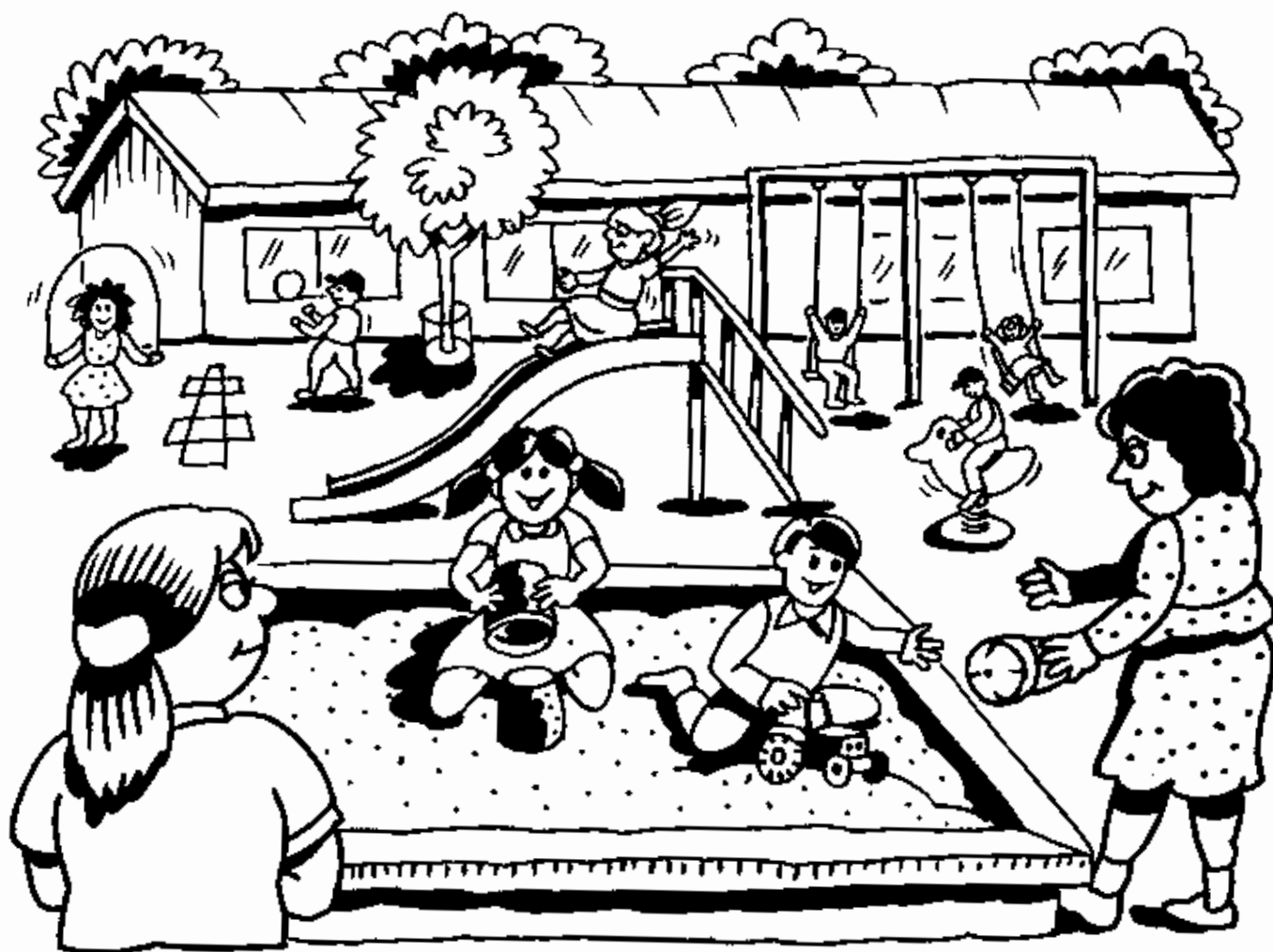
Rajamäellä 3.10.1997

SISÄLTÖ

MAATILASTA TURVALLINEN KASVUYMPÄRISTÖ LAPSILLE	5
LASTEN TAPATURMAT MAATILOILLA	6
Kesäaika ja koneet ovat vaarallisia – riskiryhmänä pojat.....	6
Monet tekijät taustalla	7
Lasten tapaturmia voidaan ehkäistä	7
LAPSEN KEHITYSVAIHEET	8
Käyttäytymispiirteitä eri ikävaiheessa	8
Lasten tyypillisiä tapaturmia – vinkkejä vanhemmille	9
Arvaamaton lapsi	10
Tehtäviä	10
MAATILAN VAARANPAIKKOJA JA NIIHIN LIITTYVIÄ TURVALLISUUSOHJEITA	11
Erilaisia vaaroja – tunnistaminen tärkeää	11
Pihapiiri ja lähiympäristö turvalliseksi	11
Lapset kauas koneista	13
Varastojen ja siilojen riskit ovat osittain piilossa	13
Eläimet eivät varoita ennakolta	14
Kodin turvallisuus	15
Tehtäviä	16
LASTEN TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN	17
Tarkastele ympäristöä lapsen silmin	17
Kartoita maatilan vaaranpaikkoja	17
Esimerkit ja ohjeet antavat suuntaa	20
Ratkaisut ovat yksilöllisiä – vastuu vanhemmilla	21
Kokonaisuus hallintaan	21
Keskustelu- ja ryhmätyöaiheita	22
LASTEN PÄIVÄHOITO MAASEUDULLA	23
Hoitopaikka ja hoitaja – tärkeä osa lasten turvallisuutta	23
Päivähoidon uudet kuviot	24
TURVALLISESTI TYÖSSÄ	25
Lapset vaaravyöhykkeessä	25
Nuoret työskentelevät	25
Jäntevyyttä työsuojeluun	26
Turvalliset työtavat	28
Mistä saa lisätietoa?	28
Ensiapua	29
Kun tulet ensimmäisenä onnettomuuspaikalle	29
Harjoittelemalla oppii	29
Maatilan ensiapupakki – älä unohda oikeita toimenpiteitä	30
Ensiavusta enemmän	30
Keskusteluaiheita	30
Tehtäviä	31
TURVALLINEN LAPSUUS TAVOITTEEKSI	32
Joitain turvallisia periaatteita	32
Huolehdi itsestäsi	33
Suo lapselle lapsuus	33

MAATILASTA TURVALLINEN KASVUYMPÄRISTÖ LAPSILLE

Maatila tarjoaa lapselle rikkaan kasvu ympäristön, jossa on paljon virikkeitä ja tekemistä. Toisaalta emme useinkaan muista, että tämä sama ympäristö on arvaamattoman vaarallinen lapselle. Koneet, laitteet, kotieläimet ym. kuuluvat aikuisen jokapäiväiseen työhön, mutta lapselle niistä voi koitua suuri vaara. Vanhemmilla on päävastuu lasten turvallisuudesta, ja omalla toiminnalla he antavat mallin kasvavalle lapselle. Hyvä alku omakohtaiselle lapsiturvallisuustyölle on tiedon etsiminen, omien arvojen ja asenteiden tarkistaminen sekä maatilan elinympäristön tarkasteleminen lapsen silmin. Aikuisen näkemät ja kokemat vaarat voivat olla erilaisia kuin lasten, siksi myös tapaturmariski helposti aliarvioidaan.

LASTEN TAPATURMAT MAATILOILLA

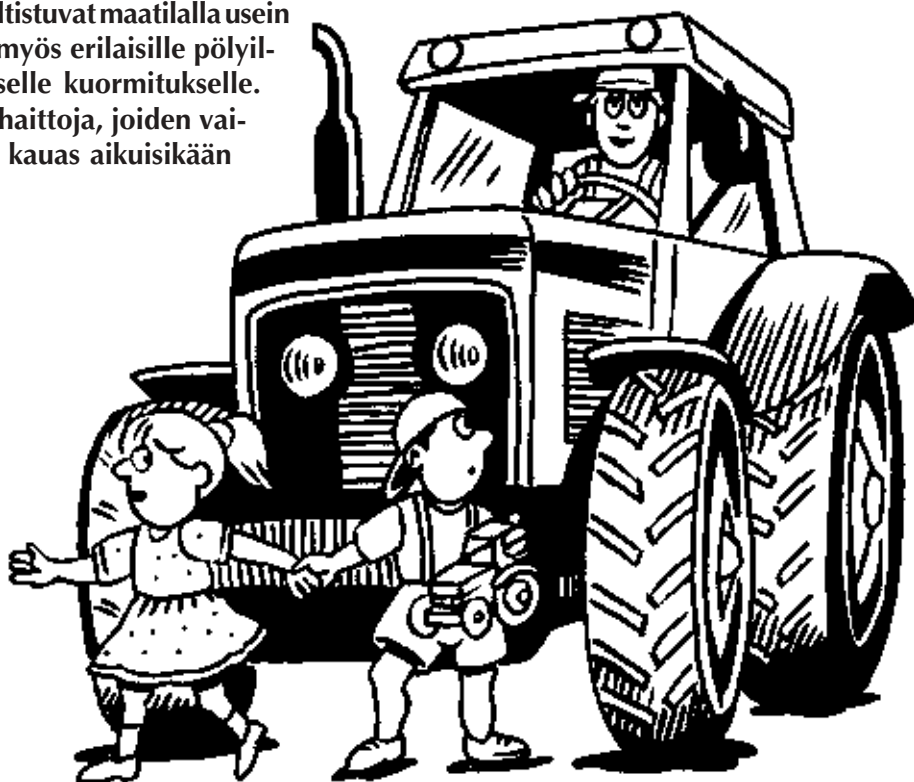
Maataloudessa sattuu tapaturmia enemmän kuin muissa ammateissa keskimäärin. Varsinkin vakavien ja kuolemaanjohtaneiden tapaturmien määrä on suhteellisesti suurempi kuin muissa ammateissa. Nämä seikat heijastuvat osaltaan myös lasten tapaturmatilanteeseen. Maaseudulla lapset on perinteisesti hoidettu kotona, jolloin he kulkevat usein aikuisten mukana erilaisissa töissä. Lapsen tapaturmariskiä lisää vielä se, ettei hän ymmärrä vaaratilanteita samalla tavalla kuin aikuinen. Lisäksi maatalaympäristö pitää sisällään paljon erilaisia aikuisillekin vaarallisia paikkoja, joita ei välttämättä ole helppo poistaa.

Kesäaika ja koneet ovat vaarallisia – riskiryhmänä pojat

Tutkimuksen mukaan lasten ja nuorten tapaturmista maataloilla sattuu valtaosa touko- ja syyskuun välisenä aikana. Kesän kiireiset työhuiput vähentävät vanhempien mahdollisuutta osallistua lasten valvontaan, jolloin onnettomuusriski kasvaa. Hoitopaikan järjestäminen maatilan lapsille on vaikeaa: usein ainoaksi vaihtoehdoksi jää lapsen ottaminen mukaan navettaan tai pellolle. Tämän ”hoitopaikan” vaarallisuudesta kertoo kuitenkin se, että tapaturman uhriksi joutuva lapsi on tapaturmapaikalla usein sivullisena. Hän esim. leikkii yksikseen vanhempien keskittyessä töihinsä. Kun ikää karttuu lisää, lapset haluavat mukaan maatilan töihin opettelemaan erilaisia tehtäviä vanhempien ohjauksessa.

Koneet ja laitteet ovat selvästi yleisimmin osallisena lasten ja nuorten tapaturmissa maataloilla. Perinteinen roolijako on nähtävissä lasten tapaturmien syissä ja tapaturmahetkellä tehtävissä töissä. Pojat loukkaavat itsensä koneisiin, kun taas tytöille sattuu paljon tapaturmia karjataloustöissä. Pojat ovat lisäksi selvästi alttiimpia tapaturmille kuin tytöt. Tässä mielessä maatalojen isien rooli korostuu pyrittäessä vähentämään koneisiin liittyviä turvallisuusriskejä. Maatilan pihapiiri on havaittu yllättävän vaaralliseksi paikaksi. Lapsi leikkii usein omissa ajatuksissaan, eikä saata huomata kiireessä pihaan pyyhältävää traktoria tai nurkan takaa peruuttavaa puimuria.

Tapaturmien lisäksi lapset altistuvat maatilalla usein kenenkään huomaamatta myös erilaisille pölyille, melulle ym. ulkopuoliselle kuormitukselle. Tästä voi aiheutua terveyshaittoja, joiden vaikutukset saattavat ulottua kauas aikuisikään asti.

Monet tekijät taustalla

Lasten tapaturmat ja niiden seuraukset ovat aina erityisen traagisia ja koskettavia. Tapaturma ja siihen johtava tapahtumaketju ovat monen tekijän summa. Jotta tapaturmia voitaisiin ehkäistä tehokkaasti ja löytää käytännön ratkaisuja lasten turvallisuuden parantamiseksi, on hyvä tunnistaa tapaturmien taustalla olevia tekijöitä.

Mm. ympäristön vaaratekijöiden määrä, lapsen kehitysvaiheen fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet sekä aikuisten toiminta riskitekijöiden säätelijänä (ohjaus ja valvonta) ovat lasten tapaturmiin vaikuttavia tekijöitä. Eri tekijöiden välillä vallitsevien vaikutusten ja kytkentöjen havaitseminen ei ole aina helppoa eikä yksiselitteistä. Suunnittelulla ja turvallisuutta lisäävillä toimenpiteillä voidaan kuitenkin ympäristön riskitekijöitä vähentää.

Riskin otto kuuluu lapsen normaaliin kehitykseen antaen pohjaa uusien taitojen oppimiselle. Aikuisten vastuulla on vaarojen ja riskitilanteiden havaitseminen ja toimiminen niiden poistamiseksi. Erityisen riskialttiita ovat tilanteet, jotka ylittävät lasten kyvyt. Riski kasvaa myös, jos epäonnistumisen tai vakavan tapaturman mahdollisuus on ilmeinen. Tapaturmiin liittyy usein jotain tavallisesta poikkeavaa ja yllätyksellistä, jolloin tilanteeseen liittyvä vaara voi selvitä vasta tapaturman satuttua. Tilanteeseen pitääkin pyrkiä vaikuttamaan jo ennakolta kartoittamalla riskitekijöitä ja poistamalla vaaranpaikkoja, opettelemalla tuntemaan lapsen käyttäytymistä sekä valvomalla ja ohjaamalla lasta. Aikuisen tehtävä on opettaa lapselle, mikä on vaarallista ja mikä turvallista.

LASTEN TAPATURMIA VOIDAAN EHKÄISTÄ

- Ohjaa ja valmenna lasta
- Vähennä vaaraa tai estä vaara mikäli mahdollista
- Varoita lasta vaarasta – perustelee hyvin
- Valvo lasta
- Varusta lapsi tarvittavilla turva- ja suojavälineillä
- Pelasta vaarassa oleva lapsi – opettele ensiapu

Aluksi lapsi vaatii enemmän suojelemista – valvontaa ja liikkumisen rajaamista. Iän myötä alue laajenee ja kokemustakin karttuu. Ohjausta ja opetusta tarvitaan myös uusien tilanteiden varalta. Ympäristön turvallisuus tulee aina pyrkiä huomioimaan.

Esimerkki lapselle sattuneesta tapaturmasta maatilalla

Isä oli tekemässä halkoja pilkkomakoneella. Touko (nimi muutettu), perheen 4-vuotias poika leikki pihalla, ja hetken mielijohteesta hän lähti isää katsomaan konehallin taakse. Touko meni isänsä luokse halkomakoneen viereen, ja laittoi vahingossa kätensä katkaistavan puun päälle. Kaikki tapahtui niin nopeasti, että isä ei enää ehtinyt tehdä mitään. Toukon sormet jäivät terän alle. Useiden leikkausten jälkeen lääkärit uskovat, että peukalosta saadaan toimiva. Muut vasemman käden sormet menetettiin tapaturmassa.

LAPSEN KEHITYSVAIHEET

Maatilaympäristöä ja sen turvallisuutta lapselle on hyvä tarkastella hänen kehitysvaiheidensa mukaisesti. Pienellä lapsella on aluksi esim. osittain erilainen toimintaympäristö ja siksi erilaiset tapaturmariskit kuin jo vähän varttuneemmalla lapsella. Kun ikää karttuu lisää, myös toiminta muuttaa luonnettaan. Samalla heidän kokemuksensa ympäristöstä karttuu. Jokainen lapsi on kuitenkin yksilö. Tärkeää on tarkastella tilannetta aina lapsen ja hänen perheensä omasta näkökulmasta. Lapset kasvavat nopeasti, joten uutta evästystä heidän turvakseen tarvitaan jatkuvasti. Samalla heidän valmiutensa omaksua asioita ja ymmärtää turvallisia käyttäytymismalleja kehittyy koko ajan.

Käyttäytymispiirteitä eri ikävaiheessa

Yhden vuoden iässä lapselle kehittyy perusturvallisuus, ja siksi vaihe on hänen psyykkisen kehityksen kannalta hyvin tärkeä. Lapsi oppii liikkumaan ja tutustuu ulkomaailmaan viemällä esineitä suuhun. Tällöin lapsi myös aloittaa varhaisen itsenäistymisvaiheen, joka esiintyy esimerkiksi tietynlaisena itsepäisyytenä ja uhmana. Sanallinen kieltä ei riitä vaan lapsi tulee "nostaa turvaan" vaarallisista tilanteista.

Kaksivuotias lapsi seuraa ja matkii mielellään aikuisia ja osallistuu jo kotiaskareisiin. Hän osaa syödä itse ja käsittelee leluja melko taitavasti. Kaksivuotias ymmärtää jo monia asioita, vaikka ei osaisikaan vielä selvästi puhua. Motoriikan ja kielen kehitys on tyypillistä. Oma tahto voimistuu ja lapsi tarvitsee selkeitä ja johdonmukaisia rajoja itsekontrollinsa hallitsemiseksi ja omaksi turvakseen. Kiellot unohtuvat häneltä helposti.

Kolmevuotias lapsi etsii rajoja ja on kokeilunhaluinen. Hän haluaa opetella uusia asioita ja toimii sen mukaisesti eli kykyjensä ääri rajoilla. Kolmevuotias osaa ajaa pyörällä ja siksi kypärän käytön opettaminen onkin tärkeää. Lapsen muisti on yleensä lyhyt ja kiellot unohtuvat helposti. Leikkien muuttuessa myös vaaranpaikat muuttuvat. Pelkkä kieltä ei riitä, vaan lapsi on saatava ymmärtämään, mikä vaara uhkaa tai miksi kielletään.

Neljävuotiaalla lapsella on valtaisa mielikuvitus ja halu kokeilla erilaisia asioita. Liikkuminen on tyypillisesti nopeaa. Nämä ovat vaarallinen yhdistelmä ympäristön vaarapaikkojen kannalta. Lapsen teot voivat olla sellaisia oivalluksia, joita aikuinen ei olisi millään voinut keksiä. Lelujen lisäksi erilaisilla kodin tarvikkeilla on tärkeä asema lapsen rooli- ja mielikuvitusleikeissä.

Viisivuotiaalla lapsella vertailu ja kilpailut ovat luonnollinen osa toimintaa. Kaverit tulevat tärkeiksi ja yhdessä vertaillaan vaikkapa kuka on rohkein. Monet lapset ovat kiinnostuneita liikuntalajeista ja niiden opettelemisesta. Liikenteessä lapsi ei vielä pysty tekemään arvoita ja päätöksiä, pienikokoisena häntä on myös vaikea havaita esimerkiksi traktorin ohjaamosta.

Kuusivuotias opettelee itsenäistä liikkumista ja yksinolemista ilman aikuisen läsnäoloa. Hän ottaa vastuuta itsestään ja samalla turvallisuudesta yhä enemmän. Yksinolo saattaa myös ahdistaa. Lapsen raajojen mittasuhteet muuttuvat ja uuden motoriikan opettelu tulee ajankohtaiseksi. Tässä vaiheessa lapsi on usein hyvin toimielias.

IKÄ	TUNNUSPIIRTEITÄ	YLEISIÄ TAPATURMIA	TÄRKEÄÄ
1	Uteliias liikkuja Kiipeily kiinnostaa Vie kaikki suuhun	Kodin monet vaarat Putoamiset Kaatumiset	Valvonta Ohjaus Ympäristön vaaratekijät pois
2	Liikkumisen tarmo Matkii ja uhmaa Pihapiiri kiinnostaa	Törmäämiset Palovammat Hukkumisriski Myrkytysriski	Suuri tapaturma-alttius Älä luota liikaa Kiellot unohtuvat Tekemiseksi monipuolista ja kiireetöntä
3	Oma tahto vahva Kokeilee rajoja Uudet tilanteet, taidot	Pistot Haavat Tapaturmat uusissa tilanteissa	Seuraa lapsen kehitystä, opasta, ohjaa Opeta lasta ja varoita uusista vaaroista
4	Toiminta ääri rajoilla Kotipiha tärkeä Luovuus, mielikuvitus Liikkuvuus Ympäristön havainnointi puutteellinen, epärealistinen	Törmäämiset Putoamiset Kaatumiset Sormet oven väliin	Lapset käyttäytyvät eri tavalla kavereiden läsnäollessa Tue lasta toiminnoissa – uudet taidot lisäävät turvallisuutta
	Kokeilunhalu Tarve tuntea itsensä isoksi	Tulitikkujen riskit	Pyri havaitsemaan vaarat ennakolta Seuraa lapsen kehitystä ja mieltymyksiä Opeta lasta huomioimaan myös muiden turvallisuus
5	Viihtyy kavereiden seurassa Ulkoileminen Kilpailu Vertailu Mielijohteet Äkkipikainen toiminta	Tapaturmariski aikuisen yliarvioidessa lapsen kyvyt	Uhkarohkeiden kilpailutilanteiden havainnointi ja toimintaan puuttuminen Harjaannuta liikkumiseen ja liikenteeseen Kärsivällisyys ohjauksessa ja opettelussa – älä vaadi suorituksia
6	Vähitellen itsenäistyvä Joutuu yleensä olemaan osan aikaa yksin Tekojen ja seurausten syy-yhteydet osin selvillä	Polkupyörätapaturmat Kaatumiset (ryhmäleikit) Törmäämiset Askarteluhaaverit	Laajenna lapsen elinpiiriä turvallisesti, liikkukaa yhdessä Yksinolemisen harjoittelu Toimintaohjeet vahingon varalta Perustelee kiellot Opetaa uusia taitoja, säännöt selviksi

Taulukkoon on kerätty lasten tyypillisistä tapaturmia sekä esitetty joitain turvallisuuden kannalta tärkeiksi havaittuja asioita.

Arvaamaton lapsi

Lasten käyttäytymisen taustalle piilee aina ripaus yllätyksellisyyttä ja totutusta poikkeavia oivalluksia. Leikeissään lapsi voi elää täysin omassa fantasiamaailmassaan. Hänellä ei ole myöskään samaa kokemuksen tuomaa ymmärrystä havaita kaikkia maatilalla oleviin laitteisiin, paikkoihin tai toimintoihin liittyviä tapaturmariskejä kuin aikuisilla. Jos sirkkelin käynnistysnapista painaa väärällä hetkellä, seuraukset voivat olla karmaseivia; lapsi näkee napin todennäköisesti vain kiinnostavana leikkikaluna, mitä on ehdottomasti painettava.

Jossain ikävaiheessa lapset – erityisesti pojat – voivat tarkoituksellisesti hakea jännitystä ja riskejä elämäänsä. Ankara kieltö saattaa johtaa juuri päinvastaiseen toimintaan – vaara alkaa kiinnostaa. Kiellon syy on tarpeellista aina perustella.

TEHTÄVIÄ:

1. Mitkä ovat mielestäsi lasten tapaturmiin johtavat tärkeimmät taustatekijät mautiloilla? Miksi? _____

---

2. Mitä turvallisuuteen vaikuttavia ominaispiirteitä tai käyttäytymistapoja löydät lapsista ja nuorista aikuisten toimintaan verrattuna? _____

---

3. Miten kaksi- ja kuusivuotiaan lapsen kehitysvaiheet ja käyttäytyminen eroavat toisistaan? Mitä erityishuomioita se aiheuttaa toimittaessa mautilalla? _____

---

4. Miten olet ottanut huomioon lasten turvallisuuden omalla tilallasi?

a) Omassa toiminnassasi ja työssäsi _____

---

b) Muuten (esim. kun vieraita lapsia tulee kylään) _____

MAATILAN VAARANPAIKKOJA JA NIIHIN LIITTYVIÄ TURVALLISUUSOHJEITA

Erilaisia vaaroja – tunnistaminen tärkeää

Koska maatila on viljelijäperheen kodin lisäksi aikuisten työympäristö, myös vaaranpaikkoja ja lapsille vaarallista toimintaa on yleensä varsin paljon. Maatilasta riippuen vaaranpaikat voivat olla myös erilaisia. Lapsille riskialttiiden kohteiden ja tilanteiden havaitseminen saattaa olla tilalla pitkään asuneelle ja siellä päivittäin työskentelevälle aikuiselle aluksi vaikeaa. Tyypillisiä vaarallisia kohteita ovat mm. kotieläimet, tuli, rakenteilla olevat rakennukset, vesistöt ja puiset kaivonkannet sekä monet erilaiset koneet.

Tapaturman taustalta ei myöskään aina löydy selvästi osoitettavaa yksittäistä vaaranpaikkaa vaan useita erilaisia tekijöitä sisältänyt tapahtumaketju. Vaara saattaa selvitä vasta tapaturman satuttua. On tärkeää pyrkiä suhteuttamaan mahdolliset vaaranpaikat aina myös lapsen toimintaan ja käyttäytymiseen eri kehitysvaiheissa.

Pihapiiri ja lähiympäristö turvalliseksi

Maatilan pihapiiri on havaittu yllättävän vaaralliseksi paikaksi lapselle. Pihassa liikutaan usein traktoreilla ja koneilla, joista on vaikea huomata pientä paikallaan leikkivää tai joskus hyvin nopeasti liikkuvaa lasta. Pihassa tulisi olla riittävästi tilaa järjestää liikenne ja muu toiminta turvalliseksi. Lapselle tulisi rajata selvästi erilleen **oma turvallinen leikkipaikka** piha-alueelle siten, että sinne on hyvä näkyvyys. Leikkipaikalle on hyvä varata riittävästi mielenkiintoisia leikkikaluja sekä esimerkiksi keinu ja hiekkalaatikko.

PIHAPIIRIN TURVALLISUUTTA VOIDAAN LISÄTÄ MM.

- Osoittamalla lapselle pihassa sallittu leikkialue, jolta ei saa poistua ilman lupaa.
- Rajaamalla tie- ja piha-alue selvästi niin, että lapsikin tietää ne varmasti.
- Järjestämällä riittävästi tilaa ajoneuvoja ja koneita sekä peräkärryillä kääntymistä varten.
- Ajamalla aina tiettyjä reittejä ja pysäköimällä paikkoihin, joista on hyvä näkyvyys.
- Rakentamalla aita tms. jolla estetään lapsen pääsy ajotielle.
- Hyvällä näkyvyydellä.
- Lapsista varoittavalla liikenne-merkillä.

Maatilan lähiympäristössä on lukuisia paikkoja, jotka voivat aiheuttaa vaaratilanteita. Erilaiset **tikkaat ja portaat** (myös pihapuut jne.) suorastaan houkuttelevat lapsia kiipeämään. Ylösmeno voi onnistua, mutta alas ei enää osatakaan tulla: putoamis- ja kompastumisvaara on ilmeinen. Myös erilaiset avonaiset välit kiinnostavat lapsia. Esimerkiksi portaiden välit voidaan tehdä umpinaiseksi turvallisuuden parantamiseksi. Kunnollisilla porteilla on mahdollista estää pienten lasten pääsy vaarallisiin portaisiin. Suojakaiteet tulee suunnitella siten, ettei lapsi pääse niiden yli kiipeämään tai esim. ryömimään kaiteen alta ja putoamaan. Tikkaita ei kannata jättää harkitsemattomasti lasten ulottuville.

Ajosilloilta voivat lapset helposti pudota, ja siksi tällaiset paikat vaativat ympärilleen kunnolliset suojakaiteet. Ajosillan alapäähän on mahdollista asentaa portti, ettei lapsi pääse lainkaan sinne. Esteiden tulee olla tarpeeksi korkeita ja rakenne tukeva. Riittävän tiheät pystypuolat vaikeuttavat aitoihin kiipeämistä.

Kaivot ja vesialtaat tulee suojata huolellisesti, ettei putoaminen niihin ole mahdollista. Vanhat ammeet juottopaikkoina ovat erityisen vaarallisia. Kannot, suojakaiteet ja aidat on syytä pitää kunnossa ja lukittuina niin, ettei lapsi saa niitä yksin auki. Lähiympäristössä sijaitseviin vesistöihin ja esimerkiksi lammikoihin sekä ojiin liittyvät turvallisuusriskit on myös syytä ottaa huomioon. Veteen joutuessaan pieni uimataidoton lapsi on täysin avuton ja altis hukkumiselle. Iän karttuessa **uimaan opettelu** on tärkeää.

Esimerkki maatilan lähiympäristöön liittyvästä tapaturmasta

Eräänä lokakuuisena torstai-iltana talon 7-vuotias poika, Timo (nimi muutettu) ei saapunut koulusta kotiin. Vanhemmat alkoivat ihmetellä, missä ihmeessä hän oikein viipyi. He lähtivät etsimään kadonnutta lasta pihapiiristä. Vihdoin Timo löytyi: hän oli kävellyt puisen, lahon kaivonkannen yli ja pudonnut kaivoon, jossa oli vettä. Löydettyäessä hän oli kuollut.

Lapset kauas koneista

Traktorit ja työkoneet vaativat erityisen huomion jo pelkästään siksi, että ne ovat useimmiten osallisena lapsen tapaturmaiseen kuolemaan maatilalla. Kannattaa tarkkaan miettiä konetöiden mielekkyyttä, jos lapsi on lähettyvillä tai häntä ei voida valvoa riittävästi. Koneiden ja suojalaitteiden kunnosta sekä asianmukaisesta huollosta on tärkeää huolehtia. Turvalliset työtavat on hyvä opetella ja pyrkiä noudattamaan niitä johdonmukaisesti. Äänimerkin antaminen ennen koneen käynnistämistä ja liikkeelle lähtöä on eräs tärkeä varotoimenpide. Traktorista ja puimurista poistuttaessa vaihde ja käsijarru pitää kytkeä päälle sekä ottaa virta-avaimet pois. Jos pihapiirissä on kiinteitä koneita tai laitteita, ne on syytä varustaa riittäväillä suoja- ja turvalaitteilla ja mahdollisuuksien mukaan säilyttää lukitussa tilassa.

Lapsen kuljettaminen traktorissa tai puimurissa ei ole suositeltavaa. Vaikka traktorissa olisi turvaohjaamo, saattaa ovi tai ikkuna avautua ja lapsi pudota kyydistä suoraan liikkuvan koneen alle. Lapselle on hyvä opettaa, että liikkuvan koneen kyytiin pyrkiminen on kielletty.

Koneet ja laitteet kiinnostavat lapsia myös kiipeily- ja piilopaikkoina. Vaaratilanteiden välttämiseksi oikea koneiden säilytyspaikka on lukittava konehalli. Työkoneet tulee laskea alas ja traktorista irrotettaessa sijoittaa tukevasti tasaiselle alustalle. Koneiden kohdalla on varmistettava, että hydraulisesti ylösnostetut osat (esim. äkeen lohkot) myös pysyvät tukevasti ylhäällä. Levikepyörät kannattaa säilyttää niin etteivät ne pääse kaatumaan.

Esimerkki kuolemaan johtaneesta konetapaturmasta

Oli kesäinen perjantaipäivä. Lasten serkut kaupungista olivat vierailulla. Sisällä aika kävi pitkäksi, ja lapset lähtivät ulos leikkimään. Yksi lapsista, 8-vuotias poika, hyppäsi traktorin rattiin. Hän ajoi traktorilla pihassa toisten lasten pyöriessä ympärillä. Toinen tytöistä, 4-vuotias kaupunkilaisserkku, Amalia (nimi muutettu) nimeltään, halusi myös kiivetä traktorin kyytiin. Traktorikuski ei havainnut tyttöä tai ei saanut pysäytettyä traktoria ajoissa. Amalia jäi puristuksiin takapyörän alle ja menehtyi saamiinsa vammoihin.

Varastojen ja siilojen riskit ovat osittain piilossa

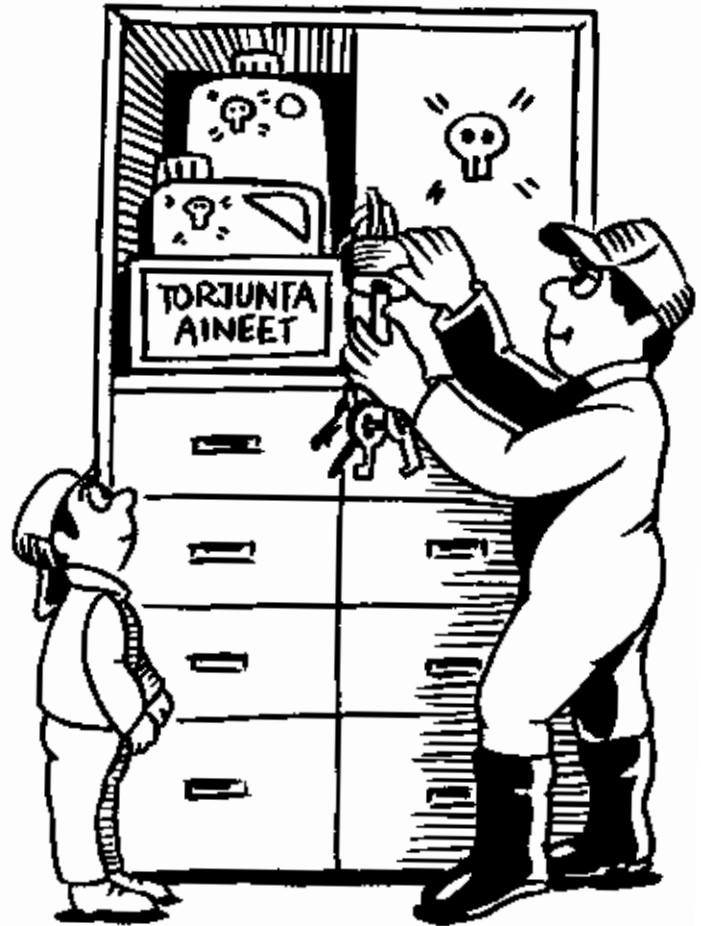
Laakasiilojen ja muiden varastojen yhteydessä tulee muistaa suojakaiteet putoamisvaaran takia. Paalikat kannattaa tukea niin etteivät ne sorru. Myös pinotut suurpaalit sortuvat helposti, jos niiden päälle kiipeää. Lannoite- ja rehusäkeistä pinotut kasat kaatuvat helposti, erityisesti jos alin säkki hajoaa. Pinot tulee sijoittaa tasaiselle ja kovalle pohjalle. Korkeita kasoja kannattaa välttää tai sijoittaa ne lukittujen ovien taakse. Myös irtoheinä voi olla vaarallista **tukehtumisvaaran** takia. Sama koskee viljan käsittelyä ja säilytystä. Paksuun viljakerrokseen voi aikuinenkin helposti vajota, ja pelastautuminen tällaisesta tilanteesta on yleensä vaikeaa. Kylmäilmakuivureiden kanavat on syytä varustaa luukuilla ja lukita, avonaiset siilot ja laarit suojaverkoilla tms.

Tornisiiloissa tasanteet, täyttöluukut ja portaat ovat vaarallisia paikkoja. Samalla on huolehdittava, ettei lapsi altistu rehunteon yhteydessä vaarallisille kaasuille esim. juuri tornisiilossa. Happea syrjäyttävistä kaasuista osa tiivistyy ilmaa raskaampana lattian rajaan. Altistuminen voi tapahtua ennen kuin aikuinen huomaa mitään. Lisäksi hapotettu rehu polttaa helposti ihoa ja erityisesti jalkoja.

Vaaralliset kemikaalit sekä kasvinsuojelu- ja säilöntäaineet säilytetään alkuperäispakkauksissaan lukitussa ja hyvin tuuletetussa varastossa. Myös lääkkeet, pesuaineet ym. vaaralliset aineet on syytä lukita lasten ulottumattomiin; sama koskee poltto- ja voiteluainesäiliöitä. Kasvinsuojeluruisku pestään ja säilytetään paikassa, johon lapsi ei pääse.

Lietelantaloiden ja virtsasäiliöiden suojaustarve riippuu säiliön paikasta ja rakenteesta. Säiliötä ympäröivä verkko tulee olla tiheäsilmäinen ja riittävän korkea. Jos lumikerros on paksu, saattaa lapsi

ylettyä kiipeämään aidan yli – kaksi metriä kesällä saattaa kutistua vain yhdeksi metriksi talvella. Kulkuportin lukituksen tulisi olla sellainen, että ulkoa oven saa auki vain aikuinen, sisältä myös lapsi. Säiliön sisäseinä tulee varustaa portailla, joita pitkin säiliöstä pääsee ylös. Lantakaasujen hengenvaarallisuus tulee huomioida. Sekoitettaessa ja liikuteltaessa lietelantaa voi myrkyllisiä kaasuja muodostua runsaasti. Suuria pitoisuuksia saattaa vapautua myös navettailmaan esim. ilmanvaihtoon tulneiden vikojen vuoksi.

Esimerkki varastoon liittyvästä tapaturmasta

Pojat leikkivät ulkona piilosta. Ylermi (nimi muutettu), talon 11-vuotias poika, keksi hyvän piilopaikan: paalikasan ja seinän väli navetan vintillä. Hän meni innoissaan vintille, muttei muistanutkaan lattiassa olevaa pahnajon pudotusluukkuja. Ylermi putosi navetan betonilattialle mahalleen. Käsi jäi alle ja vääntyi. Pahnaluukku oli auki, koska sitä käytettiin navetan tuuletusluukkuna kuumina kesäpäivinä.

Eläimet eivät varoita ennakoita

Lapset ovat mielellään apuna eläinten hoidossa. Navetoissa ja muissa tuotantorakennuksissa lapsia on kuitenkin hyvä pitää jatkuvasti silmällä. Tuotantorakennuksissa tyypillisiä vaaranpaikkoja eläinten lisäksi ovat lannanpoistokone, peittämättömät lantakourut sekä terävät tai muuten vaaralliset työvälit. Lapset on pidettävä poissa käynnissä olevan lannanpoistokoneen luota. Syvät, avonaiset lantaja virtsakourut katetaan silloilla mikäli mahdollista, ja vaaralliset työvälit säilytetään lasten ulottumattomissa. Myös maito huoneessa, karjakeittiössä ja muissa vastaavissa tiloissa tulee huomioida lasten turvallisuus (pesuaineet, kuuma vesi, liukas lattia jne.).

Leikkiessään lapsi unohtaa helposti eläinten arvaamattomuuden. Lapsille on hyvä opettaa miten eläinten läheisyydessä toimitaan ja kuinka niitä käsitellään. Sarvet saattavat tarttua helposti lapsen vaatteisiin kiinni ilman, että lehmä säikähtää ja puskee. Vaarallisten eläinten luokse pääsy tuotantorakennuksissa estetään esim. kaiteilla tai muilla järjestelyillä. Lähilaitumella olevaa sähköpaimenta eivät monetkaan pienet lapset osaa ennakoita varoa.

Korjaamorakennukset sisältävät paljon lapselle mielenkiintoisia ja samalla vaarallisia esineitä. Siellä säilytetään myös palo- ja sähköturvallisuuden kannalta vaarallisia tarvikkeita. Niiden asianmukainen säilyttäminen lukituissa tiloissa ja säännöllinen kunnosta huolehtiminen on ensiarvoisen

tärkeää. Lasten pääsy pistorasioihin ja jatkojohtoihin estetään, ettei lapsi esimerkiksi käynnistä jotain laitetta tai konetta tahattomasti tai saa sähköiskua suoraan rasiasta. Siisteys sekä hyvä järjestys ovat omiaan lisäämään turvallisuutta. Korjaamo kuuluu niihin tiloihin, jotka jo yleisen turvallisuuden kannalta on hyvä pitää lukittuna.

Parhaiten turvallisuusriskit havaitaan katsomalla asioita lapsen silmin. Hyvä menetelmä on kävellä oman tilan pihapiirissä ja selvittää matkalla löytyneet vaaranpaikat.

Kodin turvallisuus

Vaaranpaikkojen poistaminen kodista vähentää lasten tapaturmariskiä. Tarjolla on myös paljon erilaisia kodin turvallisuutta parantavia tarvikkeita ja laitteita. Lasten valvonnan tarpeellisuus on kuitenkin hyvä aina muistaa.

Lapsille vaarallisia paikkoja kotona ovat mm. liedet, hellat, saunan kiukaat ja pistorasiat, jotka on syytä suojata asianmukaisesti. Portaisiin voidaan asentaa portit molempiin päihin. Terävät esineet, muovipussit, paristot, tupakat ja tulitikut on siirrettävä pois lasten ulottumattomiin. Lääkkeet, kodin kemikaalit ja alkoholijuomat on parasta säilyttää alkuperäispakkauksissa ja lukita kaappiin. Valittaessa kasveja kotiin ja puutarhaan, on hyvä suosia myrkyttömiä vaihtoehtoja. Kotipihaan läheisyydestä lapsi saattaa löytää helposti myös myrkyllisiä sieniä tai marjoja. Ampumatarvikkeet ja aseet on syytä säilyttää lukittujen ovien takana, etteivät lapset pääse niihin käsiksi. Valittaessa erilaisia turvalaitteita tai -tarvikkeita kannattaa varmistaa, että ne ovat asianmukaisesti testattuja ja merkittyjä.

TEHTÄVIÄ:

Mitkä ovat mielestäsi lapselle selvästi vaarallisimmat paikat maatilalla? Mitkä niistä löydät omalta tilaltasi? Miten niihin liittyviä tapaturmariskejä voitaisiin parhaiten pienentää tai kokonaan poistaa? _____

Selvien vaaranpaikkojen lisäksi maatilan toimintaan voi liittyä myös muita lasten turvallisuuteen oleellisesti vaikuttavia tekijöitä? Mitä tällaisia tekijöitä mielestäsi on olemassa nyt, entä muutokset tulevaisuudessa?

Miten liikenne ja muu toiminta on järjestetty maatilanne piha-alueella? Mitkä ovat mahdollisuudet parantaa lasten turvallisuutta pihalla? _____

Mieti turvallisen leikkipaikan vaatimuksia (sijainti, turvallisuuden varmistaminen, toiminta, lelut). Miten teillä on järjestetty lasten leikit ulkona? _____

Kuinka kehittäisit omaa työtäsi ja toimintaasi niin, että lasten turvallisuus tulisi entistä paremmin huomioiduksi?

Esimerkiksi: Kulkeeko lapset mukana traktorissa, konetöissä, pellolla tai navetassa. Kuinka varmistan heidän turvallisuutensa töiden aikana? _____

Ehditkö valvoa lasta riittävästi omien töidesi ohessa?

Mieti vaihtoehtoja lasten ottamiseksi mukaan työpaikalle. _____

Tuleeko mieleesi lapsille soveltuvia suojavälineitä ja turvalaitteita tai selkeitä turvaohjeita maataloille? Arvioi samalla niiden hyöty ja tarkoituksenmukaisuus. _____

LASTEN TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN

Tarkastele ympäristöä lapsen silmin

Kävelemällä lapsen kanssa yhdessä maatilan lähiympäristössä, pihalla ja rakennuksissa, voidaan hänelle kertoa vaaranpaikoista havainnollisesti paikan päällä. Tilakävely toimii sekä aikuisille että lapsille vaaranpaikkojen kartoituskeinona ja oivallisena opastus- ja ohjaustapahtumana. Samalla voidaan hakea yhteisiä pelisääntöjä, joiden mukaan jatkossa toimitaan. Oleellista on, että aikuinen pyrkii katsomaan tilan vaaranpaikkoja lapsen silmin ja toimimaan turvallisuusriskien poistamiseksi. Tilakävely antaa edelleen pohjaa tarvittaville toimenpiteille ja mahdollisten puutteiden korjaamista varten. Turvallisuusmielessä hyvin toteutetuista kohteista saadaan tärkeää positiivista palautetta sekä löydetään mahdollisesti ideoita jatkotoimenpiteille – esimerkiksi turvallisille menettelytavoille.

Vaaranpaikkojen poistaminen kokonaan ei ole aina mahdollista eikä ehkä tarkoituksenmukaista. Vaarallisia paikkoja voidaan pyrkiä eristämään erilaisilla suojakaiteilla tai porteilla niin, ettei lapsi pääse vaarallisen kohteen lähelle. Suurin osa korjausta vaativista toimenpiteistä on käytännössä hyvin pieniä. Vasara, lautaa, nauvoja ja saha riittävät jo monien pahimpien vaaratekijöiden poistamiseksi. Usein voi riittää, että toimitaan jossain tilanteessa eri tavalla huomioiden lasten turvallisuus aiempaa paremmin.

Kartoita maatilan vaaranpaikkoja

Työteho seurassa on koottu **tarkistuslista** helpottamaan maatilan lähiympäristön tavallisimpien vaaranpaikkojen kartoittamista. Lista on kerätty aihe- ja toimintakokonaisuus kysymyksiä, joihin vastataan kyllä/ei. Voit käydä läpi maatilasi vaaranpaikkoja ohessa olevaa tarkistuslistaa apuna käyttäen ja harjoitella tunnistamaan mahdollisia riskitekijöitä tilallasi ja sen lähiympäristössä. Listaa voit käydä läpi pala kerrallaan.

TARKISTUSLISTA

LAPSEN HOITO JA VALVONTA

Kyllä ei

- Onko lapsella hoitaja kylvöjen ja muiden kiireisten töiden aikaan? .....
- Onko lapsella pihassa oma turvallinen leikkipaikka, joka on riittävän kaukana tiestä? .....
- Onko lapsella pihassa tietty leikkialue, jolta saa poistua vain luvan kysymällä? .....
- Oletko erityisen varovainen koneiden kanssa, kun paikalla on myös vieraita lapsia? .....
- Onko läpikulkutiellä lapsista varoitettava liikennemerkki? .....
- Oletko selvittänyt lapselle maatilan vaaranpaikkoja yhdessä pihalla kävellessä? .....

TRAKTORIN JA KONEIDEN SÄILYTYS

- Otatko traktorin ja puimurin virta-avaimen pois virtalukosta, kun poistut paikalta? .....
- Jätätkö vaihteen ja käsijarrun päälle, kun pysäköit traktorin tai puimurin? .....
- Jätätkö traktorin pihalle paikkaan, johon näet sisältä, jos lapsi lähtee luvatta ajamaan? .....
- Lasketko työkoneet maahan, kun pysäköit traktorin? .....
- Lukitsetko äkeiden ylösnostetut lohkot? .....
- Jätätkö koneet parkkiin konehalliin tai muualle lukittavien ovien taakse (koskee myös pesemätöntä kasvinsuojeluruiskua)? .....
- Jätätkö traktorista irrotetut koneet niin tukevasti paikalleen, että ne pysyvät pystyssä lasten kiipeillä? .....

LAPSI LÄHISTÖLLÄ TAI MUKANA HYTISSÄ

- Annatko äänimerkin aina, kun käynnistät traktorin tai puimurin? .....
- Tarkistatko aina peruuttaessasi, ettei lapsi ole traktorin, puimurin, perävaunun tai työkoneen takana? ..
- Oletko kertonut lapselle, että liikkuvan traktorin ja koneen kyytiin ei saa yrittää nousta? .....
- Ajatko pihassa aina samoja reittejä? .....
- Jätätkö lapset kotiin, jos lähdet liikkeelle hytittömällä traktorilla tai puimurilla? .....
- Onko lapselle oma, turvavöillä varustettu turvaistu traktorin hytissä? .....
- Pidätkö ikkunat ja ovet kiinni lapsen ollessa hytissä? .....
- Onko lapsella kuulonsuojaimet hytissä? .....
- Sammutatko traktorin, kun menet puhdistamaan tukosta tai säätämään konetta? .....
- Tiesitkö, että lapsi voi tietämättään laskea työkoneen alas/laittaa voimanoton päälle (sähköiset kytkimet/mekaaniset vivut)? .....

LAPSI MUKANA TÖISSÄ

- Jätätkö lapset kotiin, kun traktorin perässä on jyrsin, klapikone tai muu voimanottoakselikäyttöinen työkone? .....
- Ovatko voimanottoakselin suojukset paikallaan ja kunnossa? .....
- Tiedätkö, että lapsen kuljettaminen etukuormaajassa, heinäkuorman tai kylvökoneen päällä on vaarallista? .....
- Varmistatko, että lapsi ei pääse kippi pystyssä olevan täyttövaunun alle? .....
- Varmistatko, ettei lapsi saa käsiinsä peitattuja siemeniä?
Esim. peitattut sokerijuurikkaan siemenet muistuttavat karkkeja. ....
- Tiedätkö, että traktorin luovuttaminen alle 15-vuotiaalle voi olla lainvastaista? .....

LAPSI NAVETALLA

- Onko lapsella navetalla oma, turvallinen paikka, jossa hän viihtyy? .....
- Pystytkö valvomaan lasta riittävästi töiden ohessa (esim. lannanpoistokoneen käydessä)? .....
- Jos jätät lapsen sisälle navetatöiden ajaksi, oletko huolehtinut kodin turvallisuudesta (pesuaineet, lääkkeet, kemikaalit ja tulitikut jne.) .....
- Onko rehun- ja olkien pudotusluukkujen ympärillä suojakaide? .....
- Tarkistatko, ettei lapsi ole luukun alla tai kasan vieressä, kun alat heitellä paaleja alas? .....

- Onko ajosilloilla kunnolliset suojakaiteet? ..... ○ ○
- Onko navetan vintin ja rehutornin portaiden ala- ja yläpäässä kulkuportti? ..... ○ ○
- Onko eläimet nupoutettu? ..... ○ ○
- Oletko opettanut lapsille, miten eläimiä käsitellään rauhallisesti? ..... ○ ○
- Oletko tarkistanut, ettei lapsi pääse putoamaan liete- tai lantakouruun? ..... ○ ○
- Onko lietesäiliön ympärillä turvaverkko? ..... ○ ○
- Valvotko, ettei lapsi altistu vaarallisille kaasuille lietekanavien ja -säiliön tyhjennyksen aikana? ..... ○ ○
- Säilytätkö pesu- ja desinfiointiaineet ym. kemikaalit ja lääkkeet alkuperäispakkauksissa lukkojen takana tai korkealla? ..... ○ ○
- Ovatko hangot, talikot, veitset ja muovipussit lasten ulottumattomissa, esim. korkealle ripustettuna tai ylähyllyllä? ..... ○ ○
- Säilytätkö tulitikut ja tupakan sytyttimet lasten ulottumattomissa? ..... ○ ○
- Tiedätkö, että sikalassa lapsi voi altistua pölyille ja erittäin voimakkaalle melulle? ..... ○ ○

REHU- JA MUIDEN VARASTOJEN VAARAT

- Onko korkeaseinäisten laakasiilojen ym. varastojen ympärillä kunnolliset suojakaiteet? ..... ○ ○
- Ovatko säilörehun tornisiilon suojaluukut paikoillaan? ..... ○ ○
- Onko kuivurin kaatosuppilon päällä ritilä? ..... ○ ○
- Onko kuivurin varastosiilot suojattu, ettei lapsi pääse putoamaan niihin? ..... ○ ○
- Ovatko ruuvi- ja hihnakuljettimien suojukset paikoillaan? ..... ○ ○
- Ovatko rehu- ja lannoitesäkit sekä paalit kasoissa, jotka kestävät lasten kiipeilyn sortumatta? ..... ○ ○
- Säilytätkö torjunta-, peittaus-, AIV:n säilöntä- ja voiteluaineet lukkojen takana? ..... ○ ○
- Pidätkö polttoainesäiliön lukittuna? ..... ○ ○

SÄHKÖTURVALLISUUS JA TYÖKALUJEN VAARAT

- Säilytätkö vaaralliset työkalut (puukot, vesurit, kirveet yms.) ja ampuma-aseet lukkojen takana? ..... ○ ○
- Pidätkö maatilakorjaamon ovet lukossa? ..... ○ ○
- Oletko asentanut vikavirtasuojakytkimet ryhmäkeskukseen tai pistorasioihin? ..... ○ ○
- Irrotatko työkonien (pora, hioma, naulapistooli jne.) sähköjohdon seinästä, kun lopetat työn? ..... ○ ○
- Onko pistorasiat, laitteiden käyttökytkimet ym. sijoitettu niin korkealle, ettei lapsi ulotu niihin ilman jakkaraa? ..... ○ ○
- Ovatko jatkojohdot kunnossa? ..... ○ ○

PIHAPIIRIN VAARAT

- Oletko vaihtanut pihapiirissä olevat lahot kaivonkannet uusiin? ..... ○ ○
- Vietkö tikkaat käytön jälkeen pois seinustoilta lasten ulottumattomiin? ..... ○ ○
- Oletko suojannut eläinten juottoaltaat lähilaitumilla niin, ettei lapsi voi hukkoa vettä täynnä olevaan altaaseen? ..... ○ ○
- Oletko siivonnut pihapiiristä pois vanhat piikkilangat, pellin kappaleet ja lasinsirut? ..... ○ ○

TURVALLISET TYÖTAVAT JA ENSIAPUVALMIUS

- Ovatko omat työtapasi sellaisia, että niitä matkimalla lapsi oppii turvalliset työtavat? ..... ○ ○
- Näytätkö lapselle turvalliset työtavat, kun annat hänelle työtehtävän? ..... ○ ○
- Tarkistatko koneen suojalaitteiden kunnan, kun annat lapselle työtehtävän? ..... ○ ○
- Annatko lapselle työssä tarvittavat suojavarusteet? ..... ○ ○
- Neuvotko miten häiriötilanteessa toimitaan? ..... ○ ○
- Käyttääkö lapsi pyöräilykypärää pyöräillessään? ..... ○ ○
- Osaatko antaa ensiapua tarvittaessa? ..... ○ ○
- Onko tilalla ensiapuvarusteet ja tietääkö lapsi, missä ne ovat? ..... ○ ○
- Onko yleinen hätänumero puhelimen lähellä ja osaako lapsi soittaa siihen? ..... ○ ○
- Oletko ajatellut, mitä tekisit, jos löytäisit lapsesi tajuttomana navetan lattialta? ..... ○ ○

Mitkä asiat olivat mielestäsi lasten turvallisuuden kannalta hyvin? _____
_____
_____

Entä mistä löysit puutteita? _____
_____
_____

Mitä käytännön toimenpiteitä lasten turvallisuuden edistämiseksi eri kohteissa tarvitaan (portti, suojakaide, lukittava kaappi, jokin asia tehdään toisella tavalla, valvonta tms.)? Mieti kiireellisimmät toimenpiteet. _____
_____
_____

Millaiseksi arvioit mahdollisuutesi toteuttaa niitä? _____
_____
_____

Kuinka kehittäisit esitettyä tarkistuslistaa tai mitä mielestäsi tärkeitä asioita siitä puuttuu/on turhaa? _____
_____
_____

ESIMERKIT JA OHJEET ANTAVAT SUUNTA

Esimerkkejä kohtuullisen helposti toteutettavista käytännön ratkaisuista

- Lapsille oma turvallinen leikkipaikka
- Vaarallisten kohteiden poistaminen, korjaaminen tai eristäminen suojakaiteilla tms. (pudotusluukut, ajosillat, lietesäiliöt, portaat, kaivojen kannet, ojat jne.)
- Lukittavan kaapin rakentaminen vaarallisille aineille ja tarvikkeille (torjunta-aineet, työkalut, lääkkeet, ampumatarvikkeet)
- Johdonmukainen lukitsemisjärjestely vaarallisissa paikoissa (korjaamo, konehalli, säiliöt, varastot)
- Varastojen ym. järjestys ja siisteys
- Koneiden huolto, toimintakunto ja turvalaitteet (suojuukset, kotelot, turvakatkaisijat)
- Riittävä valaistus ja kulkureittien hiekoitus talvella

Joitain toiminta-ohjeita tai menettelytapoja

- Lasten hoito ja valvonta – oma hoitopaikka / hoitaja, lastenhoidon uudelleenorganisointi
- Lapsen ohjaus ja opastus – selkeät ohjeet vanhempien oman hyvän esimerkin lisäksi
- Lapsilta ja nuorilta kielletyt oleskelupaikat tai tehtävät – varoita, keskustele, perustelee
- Piha-alueen vaarojen torjunta (kulkureitit, liikkuminen, liikenne, pysäköinti...)
- Menettely vieraiden lasten tullessa tilalle
- Turvalliset työmenetelmät ja toimenpiteet koneiden ja esim. kotieläinten läheisyydessä

- Järjestelmällinen riskinarviointi eri kohteissa ja toimenpiteissä

Investoinnit voivat edistää turvallisuutta

Koneet ja laitteet

- Uusissa koneissa työturvallisuus (ergonomia, suojuukset, näkyvyys) yleensä vanhoja parempi
- Automatiikka, ohjaus- ja säätöjärjestelmät
- Häiriötilanteiden väheneminen

Tuotantorakennukset – suunnittelu lasten turvallisuus huomioiden

- Toiminnallisuus, turvallisuus – lasten valvonta
- Kuormitusten ja altistumisten vähentäminen
- Valvontajärjestelmät ja -laitteet

Turvalaitteet, apuvälineet ja ensiaputarvikkeet

- Henkilökohtaiset suojuimet ja turvalaitteet, ensiapuvarustus
- Suojuukset, portit, kontrollointi - ja hälytysjärjestelmät
- Sähkö- ja paloturvallisuutta parantavat laitteet

Yhteistyömahdollisuuksia ym.

- Yhteistyö – tilat / järjestöt / yhdistykset / viranomaiset
- Työterveyshuoltoon liittyminen – työympäristön ja työmenetelmien kehittäminen
- Koulutus, kurssit – lasten turvallisuus/työsuojelu/työturvallisuus/ensiapu

Ratkaisut ovat yksilöllisiä – vastuu vanhemmilla

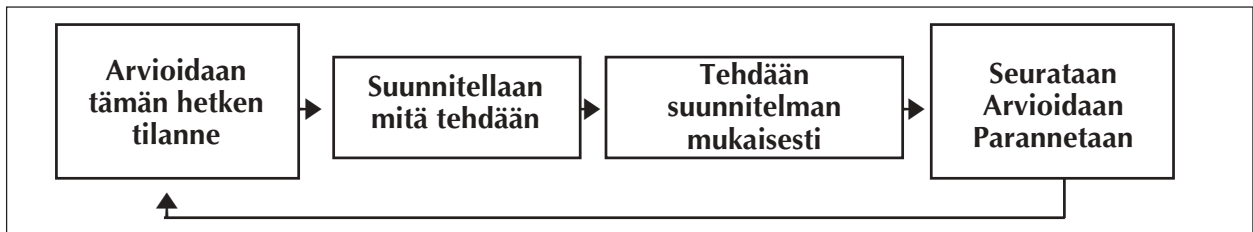
Maatilat ovat erilaisia lasten turvallisuuden suhteen. Tilannetta on hyvä tarkastella aina omista lähtökohdista. Samalla on hyvä arvioida myös tulevia tarpeita lasten kehitysvaiheiden mukaisesti: Tilanne voi muuttua oleellisesti esim. kun lapset menevät kouluun. Apua saa yleispäteivistä ohjeista, mutta valmiita ja pitkälle vietyjä ratkaisuja on varsin vähän. Lasten turvallisuuden huomioiminen on viime kädessä hyvin yksilöllinen yhdistelmä erilaisia käytännön ratkaisuja, joihin liittyy usein yhteisiä piirteitä maatilain työturvallisuuden ja työsuojelun kanssa. Tarvittavia muutoksia ja erilaisia toimenpiteitä on hyvä kypsyttellä mielessä.

Rationalisoimalla ja kehittämällä omaa työtään lasten turvallisuus voidaan pyrkiä ottamaan entistä paremmin huomioon. Parantunut työympäristö tukee samalla lasten turvallisuuden edistämistä maatilalla. Jos tarkoituksena on esim. investoida uuteen tuotantorakennukseen tai sen osaan, suunnitteluvaiheessa on vielä mahdollista pyrkiä huomioimaan myös lasten turvallisuus vertailtaessa erilaisia toteutusvaihtoehtoja ja toiminnallisia ratkaisuja. Sama koskee esim. kone- ja laitehankintoja, töiden suunnittelua jne.

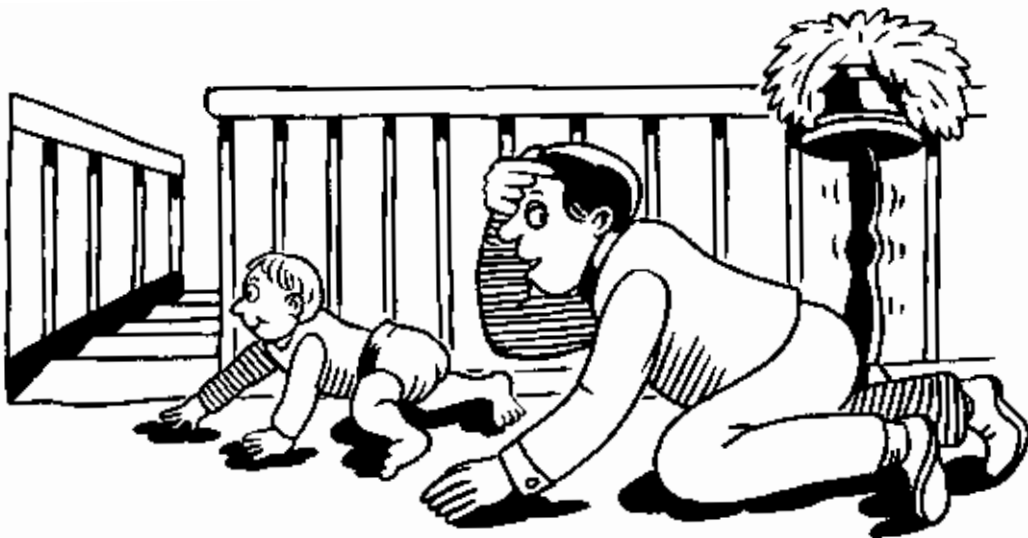
Kokonaisuus hallintaan

Hyvä suunnittelu on lasten turvallisuuden edistämisen suhteen paikallaan. Hyvien ideoiden ja turvallisuutta edistävien ratkaisujen kokoaminen yksiin kansiin helpottaa tarvittavien toimenpiteiden toteuttamista. Itse mietittynä ja kirjattuna suunnitelma tuo toimintaan jatkuvuutta ja kokonaisvaltaisen näkemyksen. Samalla oma silmä harjaantuu tarkastelemaan tilan turvallisuutta lapsen lähtökohdista.

Esimerkiksi vaaranpaikkojen kartoituksen jälkeen tehtävä suunnitelma tarjoaa hyvän perustan tarvittavien korjausten toteuttamiseksi sekä turvallisten työmenetelmien tai lasten ohjauksen ja valvonnan kehittämiseksi. Korjausten jälkeenkin tarvitaan arviointia siitä kuinka muutokset ovat toteutuneet ja tilanne turvallisuuden kannalta kehittynyt. Entä mitä parannuksia tarvitaan jatkossa? Tällainen jatkuva "huolto-ohjelma" edesauttaa etteivät hyvät ideat jää vain yksittäisiksi toimenpiteiksi.

Lapsiturvallisuuden edistämisessä on tärkeää nähdä toiminnan jatkuvuus. Lapsen kasvaessa hänen elinpiirinsä laajenee ja toiminta monipuolistuu. Tulee uusia opeteltavia asioita. Hän tarvitsee myös tuoreita ohjeita ja aina uutta evästyä.

Keskustelu- ja ryhmätöitä:

Miten voitaisiin varmistaa, että lasten turvallisuuteen vaikuttavat tekijät ja toiminta mahdollisten muutosten ja korjausten jälkeen tilalla pysyisivät hyvällä tasolla ja kehittyisivät edelleen? Mahdollisia menettelytapoja, toimenpiteitä ja ohjeita.

Miten turvallisuus maataloilla mielestänne parhaiten taataan niin, ettei rajoiteta liikaa lasten omaa toimintaa ja että lapsi kuitenkin oppii turvalliset toimintatavat ja saa luontevasti turvallisen käyttäytymisen mallin? Samalla voitte pohtia mitä kaikkia tekijöitä tulisi pyrkiä huomioimaan arvioitaessa maatilan lähiympäristön eri kohteisiin ja tehtäviin sisältyviä riskejä lapsille.

Miten maatilaympäristön lapsille tarjoamia lukuisia positiivisia piirteitä (luonnonläheisyys, erilaiset virikkeet, kotieläimet, elämykset jne.) voitaisiin korostaa ja vahvistaa? Ovatko ne myös sopusoinnussa lasten turvallisuuden kanssa?

Mahdollisuudet huomioida lasten turvallisuus osana maatilan eri toimintoja (työ, vapaa-aika, nuoren harjoittelu, koti - kasvuympäristö jne.). Tulisiko toimintarajoja selkeyttää jne.? Mitä tulisi ottaa huomioon?

LASTEN PÄIVÄHOITO MAASEUDULLA

Hoitopaikka ja hoitaja – tärkeä osa lasten turvallisuutta

Tämän päivän maatilalla on yleistä, että lapset hoidetaan kotona muun työn ohessa. Hoitoapua ei ole aina kovin helposti saatavilla, vaikka tarvetta sille varmasti olisi. Kiire erityisesti kesäaikana rajoittaa mahdollisuuksia valvoa lapsia, jotka usein kulkevatkin vanhempien mukana maatilan töissä. Tämä lisää erityisesti pienten lasten tapaturmariskiä.

Maatila työympäristönä sisältää jo aikuisillekin vaarallisia paikkoja, erilaisia koneita ja monimutkaisia toimintoja. Usein riittää vain pari sekuntia, kun lapsi ehtii pistää sormensa oven väliin tai kiivetä portaisiin ja pudota. Seuraukset saattavat olla kohtalokkaita. Tämän lisäksi lapsi saattaa joutua hengittämään samaa pölyistä navettailmaa kuin aikuinenkin. Hän ehkä altistuu sikalassa melulle, joka jo selvästi vaurioittaa kuuloa.

Tilakoon kasvun, tuotannon tehostumisen ja koneiden lisääntymisen myötä lapsen hoitamiseen ja valvontaan työn ohessa jää kenties yhä vähemmän aikaa. Myös lapsen mahdollisuus osallistua tilan töihin kapenee entisestään. Työt tehdään koneilla, joiden käsittely vaatii taitoa ja vuosien kokemusta. Töiden ohessa voi olla entistä vaikeampi valvoa lasta oman perheen voimin. Oman hoitajan järjestäminen lapselle, erityisesti kiireiseen kesäaikaan tai työhuippujen ajaksi, on ennen kaikkea panostus lapsen turvallisuuden hyväksi.

Päivähoidon uudet kuviot

Myös viljelijöiden lapset ovat oikeutettuja kunnalliseen päivähoitoon. Maatilojen tarve lastenhoidon suhteen ja päivähoitopalvelujen tarjonta eivät kuitenkaan kohtaa aina riittävän hyvin. Maatilat sijaitsevat usein kaukana hoitopaikoista. Viljelijöiden lapsilla hoitotarve rytmittyy huonosti päiväkotien hoitoaikojen suhteen. Hoidon tarve saattaa olla kausiluontoista ja jaksottaista. Perhepäivähoito vastannee kirkonkylän päiväkotipaikkaa paremmin maatilojen tarpeita.

Hoitomuotoja kuitenkin kehitetään ja vuoden 1997 aikana toteutettu uudistus tuo helpotusta myös viljelijäperheiden mahdollisuuksiin hyödyntää lastenhoitopalveluja. Kotihoidon tuki säilyy alle kolmivuotiaiden lasten kohdalla vaihtoehtona kunnalliselle päivähoidolle. Uutena tukimuotona otetaan käyttöön yksityisen hoidon tuki, jolla voidaan paikata yksityisen hoitajan palkkaamisesta aiheutuneita kuluja. Näitä yksityisen hoidon tuottajia ovat yksityiset päiväkodit, perhepäivähoitajat tai perheen itsensä palkkaama hoitaja. Tuki on lapsikohtainen ja oikeus siihen säilyy kunnes lapsi aloittaa koulun. Molemmat tukimuodot sisältävät hoitorahan ja hoitolisän. Hoitolisän saamiseen ja sen suuruuteen vaikuttaa perheen tulot. Tämän lisäksi kunnat voivat maksaa edelleen kunnallisia lisä harkintansa mukaan.

Yhteistyömahdollisuuksia lastenhoidon suhteen kannattaa kartoittaa. Jos lapsia saadaan samaan ryhmään useampia, voidaan hoitokuluja pienentää. Ryhmä on myös lapsen sosiaalisten valmiuksien kannalta hyvä vaihtoehto. Maaseudulla on usein tyhjiällä olevia rakennuksia esim. kyläkouluja, joita saataisiin kenties uudelleen käyttöön. Asiaa on hyvä tarkastella lapsen näkökulmasta ja miettiä mikä olisi hänelle paras vaihtoehto myös pitkällä tähtäyksellä. Olemalla itse aktiivinen voi uusia mahdollisuuksia löytyä läheltäkin. Lisätietoja lasten päivähoitoon liittyvistä kysymyksistä saa kuntien päiväkodeista ja muista toimipisteistä (sosiaalitoimistot, neuvolat jne.). Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistot neuvovat kotihoidon ja yksityisen hoidon tukiasioissa.

TURVALLISESTI TYÖSSÄ

Lapset vaaravyöhykkeessä

Maatilalla on paljon erilaisia työtehtäviä, joihin osallistutaan jo hyvinkin nuorena. Tätä kautta opitaan erilaisia taitoja ja hankitaan arvokasta kokemusta tulevaisuutta ajatellen. Samalla altistutaan kuitenkin monille vaaroille. On hyvä pohtia tarkasti, milloin lapsi tai nuori on tarpeeksi kypsä osallistumaan tilan erilaisiin askareisiin ja esim. milloin lasta on järkevää ottaa mukaan "työpaikalle". Vaikka lapsi ei osallistuisikaan työhön muuten kuin omiin leikkeihinsä uppoutuneena, hänen tapaturmariskinsä on suuri.

Nuoret työskentelevät

Työturvallisuuslaki toimii puitelakina työsuojelu- ja työturvallisuuskysymyksissä, ja se kattaa ensisijassa työsuhteiset työntekijät. Laissa käsitellään varsin laajasti työntekijän turvallisuuteen tähtäävän toiminnan ja tapaturmia ennaltaehkäisevien toimenpiteiden mahdollisuudet, kuten vaarojen ja haittojen huomioimisen, opetuksen ja ohjauksen, työsuojelun toimintaohjelman sekä jatkuvan tarkkailun. Tärkeitä asioita, joista saa turvallisuustietoa ja ohjeita myös maataloilla sovellettavaksi, vaikka työsuhteisia työntekijöitä ei tilalla olisikaan. Usein unohtuu, että ulkopuolisen työntekijän työskennellessä maatilalla myös tilan oma työväki on työturvallisuuslain alaisuudessa.

Suomessa työsuojelulainsäädäntö määrittelee varsin tarkasti monia vaarallisia töitä, jotka ovat alle 16- vuotiaille työsuhteessa oleville nuorille sallittuja vain poikkeusluvalla.

Vaarallisiksi luokiteltuja töitä ovat mm.

- Leikkuupuimurilla työskentely
- Torjunta-aineiden levitys
- Työskentely traktorilla, jossa ei ole turvaohjaamaa
- Työskentely traktorilla, jossa on vinssi
- Työskentely traktorilla, johon on liitetty erillistä voimanottoa tarvitsevia koneita (jyrsin jne.)

Vaarallisia käsityökoneita ovat mm. sirkkelit, pyörösahat, moottorisahat ja paineilmanaulaimet

Nuorten tapaturmariskiä aliarvioidaan ja taitoja yliarvioidaan varsin yleisesti maataloilla. Tyypillinen esimerkkitalanne on traktorilla ajo, joka Suomessa on lain tiukan tulkinnan mukaan sallittu vasta yli 15-vuotiaiden kohdalla. Kuitenkin huomattavasti tätä nuorempia tavataan traktorin ratista.

Nuoria koskevaa työsuojelulainsäädäntöä käsittelevät mm.:

- Laki nuorista työntekijöistä
- Asetus nuorten työntekijäin suojelusta
- Työministeriön päätös nuorille sopivista kevyistä töistä

Jänteveyttä työsuojeluun

Turvallinen ja terveellinen työympäristö sekä hyvin hoidettu työsuojelu ovat osa laatua edistävää ja kustannuksia alentavaa toimintaa myös maataloilla. Tämä edellyttää hyvää suunnittelua ja ennakoimista. Yksittäinen viljelijäperhe – vaikka ei olisikaan työnantajan asemassa – voi hyötyä esim. työsuojelun toimintaohjelmasta apuvälineenä suunniteltaessa työturvallisuuden kehittämistä tilalla. Ohjelman voi pyrkiä rakentamaan lasten ja nuorten asemaa korostaen. Toimintaohjelman sisältö on joustava. Viereisellä sivulla on yksi esimerkki (työsuojeluhallinto) niistä toimintaperiaatteista, joita ohjelmassa olisi hyvä käsitellä.

ESIMERKKI VAPAASTI SOVELLETUSTA TYÖSUOJELUN TOIMINTAOHJELMASTA:

---

1. Ennakoivan työsuojelun periaate, työympäristön eri tekijöiden ja kehittämistarpeiden arviointi sekä työolojen seuranta

- lapsen toimintaympäristön ja oman työympäristön arviointi – yhteensovittaminen
- ennakoivat toimenpiteet ja ohjeet
- kehittämiskohteet ja muutostarpeet, seurantamenettely

2. Kehittämistarpeiden ja – tavoitteiden huomioon ottaminen maatilalla – tilan suunnittelu- ja kehittämis-toiminnassa

- turvallisuuden asema maatilalla – tilan tavoitteet työturvallisuuden /lasten turvallisuuden suhteen
- riskikartoitus, vaarallisten kohteiden havaitseminen jne.
- investointikohteet – esim. rakentaminen (lasten turvallisuuden asettamat erityispiirteet, toiminnallisuus/ turvallisuus)
- työ/muu toiminta – selkeyttäminen ja rajaaminen, työmenetelmien kehittäminen (työketjut)

3. Maatilalla ja siellä työskentelevien toiminta työsuojelun ja lasten turvallisuuden vastuullisena toteuttajana

- eri työskentely-ympäristöt, kuka vastaa mistäkin työstä – yhteiset asiat
- kuka käyttää ja mitä koneita – erityistoimenpiteet ja menettelyohjeet
  - isän tärkeä asema nuoren esimerkkinä ja yleensä konetoista vastaavana
  - häiriö- ja erikoistilanteet
- lasten valvonta ja vastuun määrittely – lapsen vaiheittainen vastuunotto, lasten hoito
- ilmoitukset (puutteet, muutokset jne.), seuranta, kehittäminen, toimenpiteet

4. Työsuojelusta vastaavien asema ja tehtävät maatilalla

- eri tehtävät ja niitä toteuttavat henkilöt
- jaetaan vastuut selkeästi ja työskennellään johdonmukaisesti
  - erikoistilanteet (sairastumiset, poikkeustilanteet, vieraat lapset tilalla)
- tiedostetaan ja omaksutaan työsuojelutyö yleisesti – tehtäväkohtaisesti

5. Työterveyshuollon tehtävät asiantuntijana sekä työterveyshuollon toimintasuunnitelman ja toimenpide-ehdotusten huomioiminen. Lasten turvallisuus osana työterveyshuoltoa.

- työterveyshuoltoon liittyminen
- turvallisuus lasten näkökulmasta – pohditaan yhdessä erityispiirteitä, mietitään ongelmia, haetaan ratkaisuja
- käytäntö turvallisuutta edistävien ehdotusten toteuttamiseksi

6. Työsuojelukoulutuksen ja -tiedotuksen periaatteet

- henkilökohtaiset koulutussuunnitelmat – peruskurssit, erityiskurssit ,ensiapu, täydennyskoulutuksen tarve
- koulutus ja tiedotusmateriaalin hankinta
- muut tiedotukseen liittyvä toiminta (esim. vaarasta varoittavat kyltit ja symbolit, toimintaohjeet, esitteet, oppaat)
- lasten ja nuorten ohjaus ja opastus – turvalliset työtavat

7. Maatilalla työskentelevien perehdyttäminen niin, että työsuojelu otetaan huomioon osana omaa työtä.

- oman toiminnan kriittinen tarkastelu, esimerkin vaikutus lapsiin ja nuoriin
  - turvalliset työtavat ja -menetelmät sekä niiden vakiinnuttaminen - nuoren vaiheittainen harjaannuttaminen
  - lapsen erityispiirteiden huomiointi
    - lapsi / nuori ei osaa vielä toimia johdonmukaisesti, kiellot unohtuvat nopeasti
    - mielikuvat sekoittuvat (fantasia), työympäristö/leikkipaikka, työkalu/leikkikalu
    - riskinarviointi – valvonta/vaaranpaikat/vaarojen poistaminen/eristäminen
-

Turvalliset työtavat

Lapsilla ja nuorilla on kova halu osallistua töihin ja pyrkiä suoriutumaan heille annetuista työtehtävistä kunnolla. Samalla he kuitenkin ottavat riskejä ja tapaturmia sattuu virhearvioiden seurauksesta, joita he tekevät aikaisempien kokemusten puutteessa. Noudattamalla itse turvallisia työtapoja sekä ohjaamalla ja opettamalla nuorta, hänelle annetaan oikea malli toimia turvallisesti. Turvallisesta toiminnasta tulisi pyrkiä tekemään houkuttelevampi vaihtoehto kuin jännityksen hakemisesta riskinoton kautta.

Vanhemmille jää vastuu arvioida nuorten taitoja suhteessa tehtävään työhön. Samalla on tärkeää selvittää tilanteeseen sisältyvä kokonaisriski. Aikuisella on pitkäaikainen kokemus ja näkemys maatalan töistä, mikä nuorelta puuttuu. Hänelle on hyvä opettaa oikeat menettelytavat häiriöiden sattuessa, koska silloin tapaturmariski kasvaa. Jos perheen oma nuori toimii esimerkiksi lomittajana kotitilalla, työturvallisuuslain velvoitteet ohjauksesta, terveyshaittojen huomioonottamisesta, suojaimista jne. ovat voimassa.

Mistä saa lisätietoa?

Työterveyshuolto tarjoaa maataloille mahdollisuuden kehittää ja edistää tilan työturvallisuutta sekä työkyvyn ylläpitämistä. Tämä palvelee samalla myös tilan lasten ja nuorten etua. He saattavat altistua työympäristön aiheuttamalle kuormitukselle, vaikka eivät suoraan osallistuisikaan töihin. Näitä osin piileviäkin riskejä on helpompi havaita, kun perehdytään työsuojeluasioihin lasten ja nuorten näkökulmasta. Nuorilla on hyvä omaksumiskyky, jota kannattaa työturvallisuuden suhteen hyödyntää. Jos työturvallisuus askarruttaa, lisätietoja työsuojeluun ja -turvallisuuteen liittyvistä asioista antavat mm. Työterveyslaitos, Maatalousyrittäjien eläkelaitos sekä Työsuojeluviranomaiset. Maaseutukeskuksista saa tietoa maatilojen laatujärjestelmään liittyvästä kokonaisvaltaisesta turvallisuusajattelusta.

Ensiapua

Tapaturmia ei voida kokonaan estää. Lapset ovat luontaisesti uteliaita ja ilman kokemusta varsin ymmärtämättömiä. Tämä aiheuttaa onnettomuuksia, joita varten tulee olla selvillä perusasiat tarvittavista ensiaputoimenpiteistä. Avun saaminen onnettomuuspaikalle saattaa maaseudulla kestää kauan. On tärkeää selvittää mitä tulee tehdä ja missä järjestyksessä, jos onnettomuus sattuu. Oikealla toiminnalla voidaan lieventää vammojen jälkiseurauksia ratkaisevasti ja pelastaa jopa ihmishenkiä.

KUN TULET ENSIMMÄISENÄ ONNETTOMUUSPAIKALLE

- Säilytä maltti ja toimintakykysi – arvioi tilanne
- Pelasta
- Anna hätäensiapu
- Estä lisäonnettomuuksien syntyminen
- Tee tarvittaessa hälytys soittamalla hätänumeroon

YLEINEN HÄTÄNUMERO 112

- Kerro nimesi ja mistä soitat
- Mitä on tapahtunut
- Pysy rauhallisena, vastaa kysymyksiin, odota ohjeita
- Älä lopeta puhelua ennenkuin olet saanut siihen luvan

MYRKYTYSKESKUKSEN NUMERO ON
(09) 4711 TAI (09) 241 4392

Ensiaputaito on kansalaistaito – lisätietoa saat Suomen Punaiselta Ristiltä

Harjoittelemalla oppii

Hätäensiavun tarkoituksena on turvata tapaturman uhrin tärkeimmät elintoiminnot käynnistämällä tarpeen mukaan elvytystoimet. Shokki voi johtaa hengenvaaraan ja vaatii aina omat erityistoimenpiteet ja ensiavun. Maatiloilla on hyvä tietää mitä tehdään myrkytystapauksissa ja palovammojen yhteydessä. Verenvuodon tyrehtyttäminen ja painesiteen käyttö saattaa tulla ajankohtaiseksi monilla lapsiperheillä.

Ensiaputaitojen ylläpitäminen edellyttää jatkuvaa harjoittelua, tietojen ja taitojen pitämistä ajan tasalla. Vaikka suuria haavereita ei olisi sattunutkaan, on hyvä aika ajoin kerrata tärkeimmät ensiaputoimenpiteet ja hälytyksen tekemisen vaiheet. Lapsen kanssa kannattaa yhdessä opetella hälytyksen tekemistä sekä helppoja ensiaputoimenpiteitä. Samalla voi tarkistaa oman tilan ensiaputarvikkeiden ja -välineiden kunnan ja täydennystarpeen.

Maatilan ensiapupakki – älä unohda oikeita toimenpiteitä

Maatiloilla lapsille sattuu paljon pieniä haavereita, joiden paikkaamiseen tarvitaan sidetarpeita, laastareita ja tukisiteitä. Niitä kannattaa sijoittaa eri paikkoihin, jotta ne ovat helposti saatavilla. Sama koskee erityistarvikkeita kuten esimerkiksi silmähuuhteluun tarkoitettua (happoroiskeet jne.) pulloa. Painesiteitä rajujen verenvuotojen tyrehdyttämiseksi on hyvä pitää henkilökohtaisesti mukana, jos työskentelee yksin tai kaukana asutuksesta. Traktoriin kannattaa hankkia oma ensiapulaukku.

Ensiapuohjeita on hyvä muistutella mieliin ja kiinnittää työpisteisiin tai vaikka navetan tai konehallin oveen, jotta tärkeimmät tiedot on heti saatavilla. Hälytyksen tekemistä varten puhelimen läheisyyteen voidaan sijoittaa omat ohjeet. Nopeasti yleistyneet kannettavat puhelimet nopeuttavat hälytyksen tekemistä ja ovat käyttökelpoisia apuvälineitä liikuttaessa pellolla tai kaukana asutuksesta. Myrkytystapaukset (myös käärmeen ja ampiaisen pistot) on syytä huomioida ensiapuohjeissa ja palauttaa mieliin myrkytystietokeskuksen puhelinnumero (09) 4711 tai (09) 241 4392.

Luunmurtumia varten on olemassa puhallettavia lastoja, jotka mahtuvat pieneen tilaan. Mietittäessä ensiapuvälineiden hankintaa maatilalle, kannatta kysyä vielä asiantuntijan neuvoa. Itse voi olla vaikea havaita kaikkia maatilan erityistarpeita, välineitten oikeaa sijoittelua ja ennen kaikkea käyttöä. Uusia tarvikkeita tulee myös koko ajan lisää, joista useimmat sopivat varmasti hyvin maatilojen tarpeisiin.

Ensiavusta enemmän

Varsinaisten ensiapuvälineiden ja -tarvikkeiden lisäksi on tärkeää toimia oikein onnettomuustilanteessa. Ilman ensiaputaitoja, -tietoa ei välineistä ole paljoakaan hyötyä. Vääränlaisilla toimenpiteillä voi saada aikaan jopa enemmän haittaa ja lisävammoja kuin hyötyä. Enemmän tietoa ensiavusta saa ensiapukursseilta ja erilaisista oppaista. Maatalousyrittäjien eläkelaitos on julkaissut viljelijälle suunnatun oppaan, jossa käsitellään kattavasti ensiapua maatilan töiden näkökulmasta. Lapsille suunnattua materiaalia voi tiedustella mm. Mannerheimin lastensuojeluliitosta ja Suomen Punaiselta Ristiltä, joka myös organisoii ensiapukoulutusta viljelijöille.

Keskusteluaiheita:

Lasten päivähoidon järjestäminen maatiloilla. Mikä merkitys lasten päivähoidolla on lasten turvallisuuteen ja kuinka erilaisia hoitopalvelumuotoja voisi parhaiten maaseudulla hyödyntää? Miettikää uusia/vaihtoehtoisia toimintamuotoja järjestää hoitaja tai hoitopaikka maatilojen lapsille.

Työsuojelun ja työturvallisuuden asema ja vaikutukset lasten ja nuorten turvallisuuteen. Mahdollisuuksia hyödyntää turvallisuuskysymykset ja turvallinen toiminta kaikkia osapuolia (lapset, nuoret, aikuiset, työsuhteiset työntekijät, lomittajat) tukien.

Kartoittakaa yhteistyömahdollisuudet lasten turvallisuuden edistämiseksi (esim. koulutuksessa). Ketkä voisivat toimia yhteistyössä? Mitä mahdollisia toimintamuotoja tai yhteistyötarpeita on olemassa?

Mahdollisuuksia parantaa maaseudun sisäistä "turvaverkkoa" sekä esimerkiksi ensiapuvalmiuksia. Maaseudulla on usein pitkä matka ensiapuasemille, tai avun saaminen onnettomuustilanteissa voi kestää kauan. Mitä tällaiseen turvaverkoston voisi kuulua ja miten sitä voisi kehittää ja vahvistaa?

TEHTÄVIÄ:

Missä vaiheessa lapsi tai nuori on mielestäsi valmis osallistumaan askareisiin ja töihin maatilalla? Millaisia töitä hän silloin saisi tehdä? _____

Miten nuori tulisi totuttaa maatilalla töihin, ja mitä tärkeitä toimenpiteitä tai ohjeita tulisi tällöin muistaa? _____

Kuinka olet järjestänyt työsuojelu- ja työturvallisuusasiat tilallasi? Kuulutko esim. työterveyshuoltoon? _____

Mitä etuja työterveyshuolto voisi tarjota lapsiturvallisuuden edistämiseksi maataloilla? _____

Mikä on mielestäsi turvallisten työtapojen merkitys lasten ja nuorten turvallisuuden edistämisessä maataloilla? Mitä niihin kuuluu? _____

Mitä mahdollisuuksia viljelijäperheillä on järjestää hoitaja esimerkiksi työhuippujen ajaksi? Vaihtoehdot esim. omien lastesi kohdalla? _____

Mitä tarpeita maataloilla on lasten hoitopaikan järjestämisen suhteen? _____

Mieti mitkä ensiapuun liittyvät asiat ovat mielestäsi maaseudun lapsiperheille tärkeitä? _____

Oletko osallistunut työsuojelu-, työturvallisuus- tai ensiapukoulutukseen?. Entä mitä ensiapuvälineitä ja -tarvikkeita tilallasi on käytössä? Mitä tarvitsisit lisää? _____

Mitä tekisit, jos löytäisit lapsesi makaamassa liikkumattomana rehuvaraston lattialla? _____

TURVALLINEN LAPSUUS TAVOITTEEKSI

Lasten turvallisuuden parantaminen on ennakoivaa toimintaa. Onnettomuudet ja tapaturmat sattuvat yllätyksenä; lopputulos saattaa olla kohtalokas. Pyri parantamaan turvallisuutta ja kehittämään maatilaa työympäristönä vaiheittain ja jatkuvana toimintana – muista lasten turvallisuus ennen kaikkea.

Joitain turvallisia periaatteita:

- Järjestä lapsille hoitopaikka tai hoitaja työhuippujen ajaksi.
- Vältä lapsen ottamista mukaan työpaikalle – huolehdi riittävästä valvonnasta.
- Poista maatilalla vaaranpaikat ja tee lapselle selväksi kielletyt alueet, paikat ja tehtävät – muista tarkastella ympäristöä lapsen silmin.
- Jos vaaraa ei voi poistaa, estä lapsen pääsy vaarallisiin paikkoihin esim. suojakaiteella tai portilla.
- Tee kävelykierros maatilalla lapsen kanssa ja kerro vaaranpaikoista: neuvo, ohjaa ja opeta – muista, että lapsi unohtaa helposti varoitukset ja kiellot.
- Lapsi viihtyy siellä missä on toimintaa. Tee lapselle oma turvallinen leikkipaikka – järjestä hänelle mielenkiintoista ja turvallista tekemistä.
- Koneet ja laitteet ovat turvallisuusriski jo aikuisellekin, lapsen tapaturmariski koneiden läheisyydessä on moninkertainen.
- Muista turvalliset työtavat – tarjoa lapselle oikea esimerkki.
- Jos annat lapselle tai nuorelle työtehtävän, arvioi kokonaisriski tarkasti ennakolta.
- Anna ohjeet häiriötilanteita varten.
- Opettele ensiaputaidot.

Huolehdi itsestäsi

Muista huolehtia myös itsestäsi ja omasta hyvinvoinnistasi; sillä luodaan perusta myös lasten hyvinvoinnille ja turvallisuudelle. Kun oma elämä on tasapainossa, riittää voimavaroja ja kekseliäisyyttä lapsia kiinnostavan puuhailun turvalliselle järjestämiselle. Hyvä terveys ja fyysinen kunto edesauttavat myös henkisen kestävyuden ja toimintakyvyn ylläpitämistä.

Suo lapselle lapsuus

Vaikka lapsen kasvaminen ja kehittyminen maatilalla tarjoaa paljon toimintaa ja erilaisia haasteita, on hyvä välillä pysähtyä miettimään asioita puhtaasti lapsen näkökulmasta. Näennäisesti paljon erilaisia asioita osaavan ja nopeasti oppivan lapsen ulkoinen olemus ja osaaminen eivät välttämättä ole aina sopusoinnussa hänen toimintansa kanssa. Lapsi voi vaikuttaa ikäistään vanhemmalta. Tällöin on vaara säilyttää lapselle liikaa vastuuta, ja kenties edellyttää häneltä liian paljon liian varhain (usein esim. vanhin lapsista valvoo nuorempia). Lapsuus on ainutkertainen, varsin lyhyt elämänvaihe, jota ei kannata ohittaa liian nopeasti. Lapsi tarvitsee aikaa, ymmärrystä ja hyväksyntää sekä oikeuden saada viettää tämä vaihe aidosti lapsena. Siihen maaseudulla on tarjota mahdollisuuksia ja mainiot puitteet.

Mela

Maatalousyrittäjien eläkelaitos
Revontulentie 6, 02100 Espoo
puh. (09) 43 511, www.mela.fi